

Getalenteerd, gemankeerd

vonden zijn ouders schetsboeken in zijn boekenkast. De tekeningen, nu verzameld in een boek, geven een bijzonder kijkje in de wereld van iemand met asperger.

RIANNE OOSTEROM

Op een zondag in juli 2011 treft Roel Steenbergen zijn zoon Martijn in onderbroek op de bank. Een fles whiskey op tafel, Nick Cave op repeat. Hij is fors afgevallen en zijn gezicht staat grauw. "Wil je onder de douche", vraagt hij zijn 41-jarige zoon. Het antwoord is nee. Sinds Martijn zes jaar geleden zijn werk bij een antiquariaat verloor, drinkt hij overmatig. Hij lijdt bijna voortdurend aan depressies.

Als Martijns moeder Louise vier dagen later langsgaat, treft ze haar zoon versuft op bed. Om hem heen allemaal bloed, zijn onderbenen vol wonden. Er ligt glas. Martijn wordt opgenomen op de psychiatrische afdeling van het ziekenhuis in Zwolle. De dag erna schrobden zijn broer en schoonzus het bebloede huis schoon.

Een jaar later krijgt Martijn de diagnose Asperger, nu geen 'zelfstandige' stoornis meer, maar onderdeel van de autismespectrumstoornissen (ASS). Eindelijk weet hij wat er met hem aan de hand is. Waar de zelfdestructie en drankzucht symptomen van zijn. Waarom dat ene zinnetje uit een muziekstuk hem zo aanspreekt: 'Als vreemdeling ben ik gekomen, als vreemde ga ik ook weer weg.'

Maar weinig mensen in zijn buurt in Emmen kennen hem als hij op 43-jarige leeftijd aan een hartinfarct overlijdt, in 2014. Zijn burens weten dat hij de man is die elke avond voor het slapengaan door de straten wandelt, zijn poes - waarmee hij onafscheidelijk is - trouw achter hem aan hobbelend. "Daar moeten ze nog aan wennen", zei Martijn eens tegen zijn ouders.

Zij hebben zijn tekeningen en schrijfsels verzameld in een boek: 'Martijn: kroniek van een Asperger 1970-2014'. Het verschijnt zondag. Uit het boek komt een creatieve ziel naar voren, een begaafde man met een enorme hoeveelheid feitenkennis en een brede lach. Maar ook met suïcidale neigingen, depressies en psychotisch gedrag.

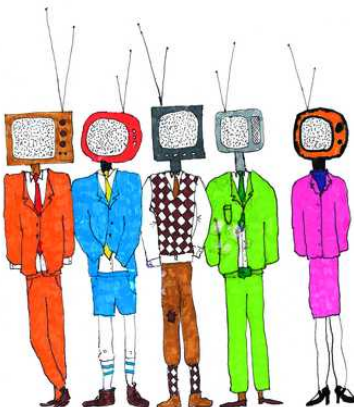
Martijn stopte na een mislukt jaar kunstacademie, volgend op het atheneum, met tekenen. Voorgoed, dachten zijn ouders. Hij geloofde in wat de dichter Rilke zei, liet hij zijn toenmalige vriendin per brief weten: kunst moet uit nood geboren worden. Maar na zijn dood ontdekten zijn ouders in zijn boekenkast twee schetsboeken en zo'n veertig losse tekeningen. De eerste exemplaren dateren uit 2010, niet lang voordat hij zijn benen opensneed.

"Hij begon in zijn diepste crisis weer te tekenen", zegt Steenbergen. "Hij deed het om zijn hoofd leeg te maken." De eerste tekeningen zijn heel donker. Een man met een hoge hoed figureert. Hij laat zich nog het best omschrijven als een kruising tussen de depressieve Nick Cave met zijn vlassige, half lange haar en een uitgemergelde zombie.

Een van de bijschriften zegt veel over Martijn: 'Ook die dag weer keek Henk de mensen maar moeizaam in de ogen.'

Toen de Weense kinderarts Hans Asperger in 1944 het syndroom ontdekte, noemde hij de kinderen die hij onderzocht voor zijn proefschrift 'kleine professors', vanwege hun formele taalgebruik, hoge intelligentie en intense belangstelling voor één of meerdere onderwerpen. Hij zag kinderen met bijzondere talenten, maar ook problemen in sociaal gedrag.

Zo ook bij Martijn. Zijn hele leven werd hij interessant gevonden vanwege zijn talenten, ook door

kroniek van een asperger - Na de dood van Martijn Steenbergen

meisjes. Maar relaties kon hij heel plotseling, net als het schilderen, zonder duidelijke reden beëindigen. Aan feestjes had hij een hekel. Slim was hij ook - hij had de hoogst haalbare citoscore in groep 8. Boeken fascineerden hem. Later kwam daar een grote interesse voor nazi-Duitsland bij.

Hij werkte het grootste deel van zijn leven in een antiquariaat. Zelf schreef hij daarover: 'U raadt het al - ik ben boekverkoper. Ik slijt mijn dagen tussen de boeken, af en toe de Boze Buitenwereld binnentredend voor heden mijn dagelijks brood, of zo u wilt, een in de schil gekookte aardappel, maar verder - ik dank u.'

Martijns hoofd kon overstromen van te veel sociaal contact, weet zijn vader. "Een een-op-eengesprek ging wel, maar als er een derde bijkwam, en het ging over en weer, dan zag je hem langzaam wegzakken." In tekenen vond hij op de dagbehandeling na de diagnose een manier om met drukte om te gaan: tekenen en ondertussen praten, in de ene hand een koekje, in de andere een viltstift.

Martijns latere tekeningen - Steenbergen wordt enthousiast als hij daarover praat - zijn wél in kleur. Er valt steeds een afwijkend detail in te ontdekken. "Een serie paraplu's, maar één staat op z'n kop. Of mannen in identieke pakken, maar één met een spencer. In iedere tekening zit een outcast, precies zoals Martijn zich voelde."

Steenbergen ziet in de tekeningen dat Martijn zichzelf als 'een asperger' accepteert. Hij schreef in die tijd: 'Ik ben mijn leven opnieuw aan het uitvinden.' Steenbergen zag, samen met zijn vrouw Louise, zijn zoon opleven. Hij verzoende zich met zijn beperkingen. Dat maakte hem vrij - die nieuwe levensvisie ziet zijn vader in de tekeningen terug.

Een ander thema in de schetsen is het contrast tussen binnen- en buitenkant van mensen - iets wat

Martijn zijn hele leven bezighield, zegt Steenbergen. "Dat zie je vooral in de serie 'mannen met pakken'. Ze hebben geen hoofden maar voorwerpen op hun romp. Een tv als hoofd, een verkeersbord, een leesteken, een automerk, een ballon."

Steenbergen heeft het idee dat Martijn daarmee verbeeldt hoe veel mensen in het leven staan: ze lijken bezig met wat ze op tv zien of wat voor auto ze hebben, dat lijken ze te zijn. "Het is alsof hij zegt: wat je ziet is de buitenkant, dat zegt niets over de binnenkant. Als er één is die wist wat dat was, was dat Martijn wel. Onze verwondering over wie hij was, is door de tekeningen alleen maar groter geworden."

Hoewel Steenbergen na het zien van de tekeningen meer vragen heeft dan antwoorden over de binnenwereld van Martijn, prijst hij zich gelukkig dat hij het schetsboek soms samen met zijn vrouw Louise kan openslaan. "Zo blijft Martijn dichtbij ons."

Martijn: Kroniek van een Asperger 1970 - 2014 Uitgeverij Aldo. Prijs 14,95 euro.